

Sofőrszemmel

Diákok utaztatása autóbusszal

Béres Lajos

nemzetközi autóbusz-vezető, Budapest

Az osztálykirándulások, színházlátogatások, táborba utazások kényelmes, biztonságos és népszerű közlekedési eszköze a bérelt autóbusz. Az utaztatás megszervezése, gördülékeny lebonyolítása körültekintő szervezést, felkészülést igényel. Ne feledkezzünk meg arról sem, hogy az autóbushoz sofőr is tartozik! A harmonikus, nyugodt, balesetmentes utazás feltétele a korrekt együttműködés a buszvezető és az utasok között. Ehhez kíván segítséget nyújtani írásunk.

D
2.1
1

Tartalom	Oldal
1. Az autóbusz megrendelése	2
2. Indulás előtt	3
3. Begördül a busz	5
4. Utazás	6
5. Búcsúzás	10

1. Az autóbusz megrendelése

Kapcsolatfelvétel

Ha nem a tipikus kirándulási időszakok (például tavaszi szünet, érettségi szünet) valamelyikére esik a tervezett utazás, akkor általában elegendő 2 héttel az esemény előtt kapcsolatba lépni az utaztatóval. (Ez lehet valamelyik Volán-társaság, kisebb cég, magánvállalkozó.)

Az első kapcsolatfelvétel legmegfelelőbb eszköze a telefon. A főbb paraméterek megadása után a szolgáltató így azonnal jelezni tudja, ha nem tud rendelkezésünkre állni. A részleteket szerencsésebb egy személyes találkozó alkalmával megbeszélni, nem beszélve arról, hogy a megrendelőnyomtatvány és a fuvarozási szerződés aláírása csak személyesen történhet.

Megrendelés és szerződéskötés

Az autóbusz megrendésekor feltétlenül tisztázni kell az alábbiakat:

- indulás időpontja
- a kirándulás időtartama
- indulás és érkezés pontos helyszíne
- útvonal
- az igényelt sofőrök száma
- utaslétszám (minden utasnak ülnie kell!)
- az autóbusz komfortfokozata
- sofőr(ök) ellátása (szállás, étkezés)

Ha a megrendeléskor nincs mód a jármű megtekintésére, akkor érdemes rákérdezni a következőkre is:

- van-e légkondicionáló
- használható-e a WC (ez gyakran külön díjazásért lehetséges)
- van-e kihangosítható mikrofon
- elegendő-e a csomagtér (ha több a csomag, szükséges-e utánfutó vagy síbox, rendelkezik-e a busz vonóhoroggal)
- vannak-e extra szolgáltatások (tévé, videolejátszó)
- milyen a busz műszaki állapota
- milyen különleges szabályokat kell betartani

A megrendeléskor a Volán-társaságok általános **fuvarozási szerződést** íratnak alá az igénylővel, amely tartalmazza az utazási feltételeket, a megállapodott bérleti díjat, a kötbérmentes lemondási határidőt, a vezetési idő betartását és a fizetés módját (csekk, átutalás, készpénz). Ez a kisebb cégeknél, magánvállal-

kozóknál is így van, de ott a nagyobb rugalmasság miatt akár alkudni is lehet a felajánlott fuvardíjból.

A bérleti díj jellemzően a fuvardíjból (Ft/km egységet alkalmaznak, a díj nagysága függ a busz méretétől és komfortfokozatától) és az egyéb költségekből (úthasználati díjak, parkolás, külföldön a gépkocsivezető rendeletben előírt napidíja) áll.

A bérleti díj rendezésére általában utólag, a ténylegesen megtett km ismeretében – amelyet a megrendelő a menetlevélen aláírásával igazol – és az egyéb költségek számlával igazolt tételeinek figyelembevételével történik az előre megállapodott fizetési módozattal. Az utaztató jellemzően az előre kiszámolt kilométerek után járó összeg 20-30%-át kéri el előlegként. Ismerős, visszatérő megrendelő esetén ez az összeg alacsonyabb is lehet.

2. Indulás előtt

Szülői értekezlet

A rövid, egynapos buszkirándulások esetében is érdemes a programot megelőzően szülői értekezletet tartani. Az ilyenkor szokásos témák megbeszélésén túl a konfliktusmentes, kényelmes utazás érdekében hívjuk fel a szülők – és természetesen a gyerekek – figyelmét az alábbiakra:

- **Ne induljanak el a gyerekek a kirándulásra üres gyomorral!** Mivel rendszerint a kora délelőtti időszakban kel útra a társaság, elengedhetetlen a bőséges, de könnyű, kímélő reggeli.
- Azok a diákok, akik a buszon hajlamosak rosszulletre (a rázkódás és az utazással járó izgalom miatt), **a hányinger megelőzésére vegyenek be gyógyszert legalább fél órával az indulás előtt**, lehetőleg még otthon. (Általában Daedalon javasolt, ez jelenleg recept nélkül kapható.) A szülőnek gondoskodnia kell megfelelő mennyiségű tablettáról.

Sajnos nagyon sokan vannak, akik nem tudják magukról, hogy nem bírják a buszt, így nem is készülnek gyógyszerrel. Ezért jó, ha a kísérő pedagógusoknál van egy levélnyi. A buszon bevett gyógyszer hatása gyakran már későn jelentkezik, esetleg idő előtt ki is ürül a szervezetből!

Az autóbuszokon az ülések háttámlájára szerelve általában található újságtartó háló, amibe indulás előtt műanyag zacskót helyezünk, ez a rosszullet kellemetlen melléktermékének összegyűjtésére szolgál.

- A kirándulási előkészületek egyik kritikus pontja a csomagolás. **A szülők csak azokat a dolgokat pakolják be, amelyek feltétlenül szükségesek.** Többnapos kirándulásoknál nem ritka, hogy nem fér be a csomagtartóba a rengeteg poggyász, így a busz utasterébe, a hátsó ülésorba is pakolni kell, ami balesetveszélyes.
- Praktikus megoldás, ha a gyerekek egy kisméretű, **külön hátizsákban** maguknál tartják az utazás közben is szükséges holmijukat (a hátizsák tartalmáról érdemes beszélgetni a gyerekekkel). A pihenők alkalmával így nem kell állandóan kinyitni a busz csomagtartóját, átpakolni a csomagokat egy palack ásványvíz vagy pénztárca miatt.
- Mivel az autóbuszok egy légterűek, és csak központilag lehet a hőmérsékletet szabályozni, ezért előfordulhat, hogy néhányan fáznak, miközben másoknak melegük van. A fázékonyak **pléddel és kispárnával** tehetik komfortosabbá a hosszú buszutat.

D 2.1 4

Felnőtt kísérők felkészülése, útvonal tanulmányozása, helyismeret

A kirándulás minden résztvevőjének (diákok, tanárok, buszsofőr) hasznára válik, ha a kísérő pedagógusok a célállomásokon kívül a pontos útvonalat is tanulmányozzák. Jó, ha a félreértések elkerülése céljából az autóbusz megrendelésekor ezt rögzítik is a szolgáltatóval. Kellemetlen helyzet alakulhat ki, ha csak az induláskor derül ki, hogy a célállomást jókora vargabetűkkel kívánjuk megközelíteni. A gépjárművezetők az útvonalterv ismeretében minden esetben felkészülnek az útra, térkép vagy GPS segítségével.

Az alapos felkészülés eredményeként az út menti vidék jellegzetességeinek, érdekességeinek ismertetésével változatosabbá tehető az utazás. Egy-egy tájegység előzetes tanulmányozásába és bemutatásába a diákok is bevonhatók.

Nagyon jó, ha a diákok fénymásolt útvonaltérképet kapnak kézhez, így nyomon tudják kísérni az utat, következtethetnek a megtett távolságra, a menetidőre. Ráadásul hazaérve ennek segítségével számolhatnak be élményeikről szüleiknek, eltehetik emléktárgyaik közé.

3. Begördül a busz

Gyülekezőhely

A megrendeléskor alaposan meg kell fontolni, hogy hová kérjük az autóbust! **Jól megközelíthető helyet kell kijelölni**, ahová a busszal be lehet hajtani, a méreteit és kanyarodási képességeit figyelembe véve. Alapvető szempont, hogy a parkoló autóbusz nem akadályozhatja a forgalmat. Roppant kellemetlen (és szabálytalan!), ha az iskola előtt álló busz a sítáborba készülők összes poggyászának¹ bepakolása közben – ez bizony nem kis idő! – elfoglalja a fél útpályát. A buszoknak jellemzően mindkét oldalán van csomagtartó, a bal oldali használata különösen bal-esetveszélyes lehet.

Teendők indulás előtt

- Még a bepakolás és felszállás előtt célszerű egyeztetni a sofőrrel az útvonalat és az ütemtervet, rögzíteni a speciális szabályokat (WC-használat, légkondicionáló vezérlése...).
- Ilyenkor kell időt szakítani a jármű utasterének átvizsgálására, fel kell mérni a berendezés már meglévő sérüléseit.
- Ellenőrizzük a tűzoltó készülék és az elsősegélyláda meglétét és helyét, tájékozódjunk a menekülési utakat, kitörhető ablakokat illetően.
- Rögzíteni kell a kilométeróra állását a menetlevélen.
- Kötelezően ki kell tölteni az utaslistát. Erre a célra általában van az autóbuszon formanyomtatvány, de jó, ha a szerződéskötéskor kér a pedagógus egy darabot (ez fénymásolható), így az már korábban kitölthető. Az unió területén adott esetben be kell mutatni, de nem uniós országba lépéskor előfordulhat, hogy a határon kell hagyni egy példányt. Ezért célszerű annyi példányt vinni, ahány határlépést tervezünk oda és vissza. (Ez országonként négyet jelent, amelyeknek legalább a fele kézzel írott legyen, mert csak eredetét fogadnak el. Legyen néhány olyan is, amelyiken a nevek mellett fel van tüntetve az útlevszám is.)

A gépjármű és a sofőr papírjainak (különböző engedélyeinek) ellenőrzése nem szükséges. A gépjármű papírjait, ha van rá lehetőség, a szerződéskötéskor ellenőrizheti a megrendelő. Akkor ajánlatos átvizsgálni a papírokat, ha nem a megbeszélte autóbusz érkezik (például meghibásodás miatt). Az utaztatónak ilyenkor közölni kell a megrendelővel a változtatás okát, a nézeteltérések elkerülése érdekében.

¹ Hosszabb utaknál az utasbiztosítás mellett a poggyászokra is érdemes biztosítást kötni.

Ültetési rend, úti okmányok ellenőrzése

Általában a diákok maguk osztják el az ülőhelyeket, de az olyan tanulókra nagyobb figyelmet kell fordítani, akik rosszulra hajlamosak. Őket ültessük előre.

Gyakran okoz problémát, hogy a felnőtt kísérők a busz első ülésein foglalnak helyet, így nem látják a rendetlenkedő diákokat, pedig gondosabb felügyelettel a fegyelmezetlenségből adódó balesetek nagyrészt megelőzhetők. A buszsofőrök „rémálma”, mikor a kísérők békésen csevegnek egymással, miközben a diákok „szabadjára vannak engedve”. Sofőrszemmel az tűnik jó megoldásnak, ha **csak a kirándulást vezető, az útvonalat és úti célt jól ismerő kolléga ül előre, a többi kísérő pedig a gyerekek között foglal helyet**. Ők így beszélgethetnek a diákokkal, vagy legalább a jelenlétükkel felügyelik őket.

Az autóbuszra való felszállás előtt ellenőrizni kell az úti és egyéb okmányok meglétét (útlevél, diákigazolvány, szállásjegy, sítérlet...), érvényességét, tulajdonosa valódiságát.

Amikor mindenki elfoglalta a helyét a járművön, a kirándulás vezetője rendszerint rövid eligazítást tart az utasoknak. Jó, ha ilyenkor a gépjárművezető is szót kap, bemutatkozhat, és elmondhatja az utazással, az autóbusz használatával kapcsolatos tudnivalókat, kéréseit a gyerekeknek.

4. Utazás

Az utazással kapcsolatos szabályok

Fontos, hogy a megrendelő érdeklődjön az utazási szabályokról a busz tulajdonosától. Egy út alkalmával nagyon sok mindent szeretne látni a csoport. Ez érthető, sajnos azonban korlátokat szab, hogy a buszvezetőnek nemzetközi egyezményben lekötött munka- és vezetési ideje van, amit a műszerfalba épített műszer (digitális technográf) percre pontosan regisztrál. A programot úgy kell kialakítani, hogy az a legtöbb helyre elvezessen, ugyanakkor tartani kell a gépkocsivezető munka- és vezetési idejét.

munkaidő: a napi indulástól a szállás elfoglalásáig eltelt idő
vezetési idő (munkaidőn belül): autóbusz gurulásával eltelt idő

Gépkocsivezetők munka- és szabadideje az AETR¹ előírásai szerint

Tevékenység	Időtartam
Vezetési idő – napi – heti – folyamatos	9 óra ¹ 54 óra 4,5 óra
Vezetésközi pihenők	Legalább 45 perc, ha a pihenőidő folyamatos
Pihenőidő – egyfős járművön – kétfős járművön	11 óra 30 óránként 8 óra
Heti pihenő	24 óra

Egy esetleges „túlvezetés” vagy munkaidő-túllépés komoly büntetést von maga után, amit időszakonként ellenőriz egy testület. Rendszeres túllépésért akár ki is tiltható az illető autóbussz-vezető az adott országból, amire már volt is példa. Ez a szabály az országon belüli kirándulásokra is vonatkozik!

A probléma áthidalható, ha nem egy, hanem két gépkocsivezetőt kérnek az útra. Ez ugyan növeli az út költségét, de így a program teljes egészében megvalósítható.

A gépkocsivezetők ellátása

Többnapos útnál a szerződésnek tartalmaznia kell a gépkocsivezető ellátására vonatkozó megállapodást is. Általában a csoportnak kell biztosítania a szállást a sofőr részére; a közös étkezéseken rendszerint vendégül látják, de ez nem kötelező.

Szerencsés megoldás, ha a járművezető nem a diákok között kap fekhelyet, ugyanis az zavarhatja a pihenését; egy álmatlan éjszaka nehezíti a másnapi koncentrációt.

Színházi vagy múzeumlátogatásoknál a gépkocsivezető általában az autóbussznál marad, mert nem mindig lehet a közelben parkolni (így nem kell értékes perceket tölteni a parkolóhelyről a buszt elhozó sofőrre várva). A belépőjegyek rendelésekor a sofőrrel tehát nem kell számolni.

A sofőr a munkáltatójától fizetést kap, így hálapénzre, borraivalóra nincsen szükség. (Iskolai kirándulás során egyébként is minden költséget számlával kell igazolni.)

¹ A nemzetközi közúti fuvarozást végző járművek személyzetének munkájáról szóló európai megállapodás.

A kísérő pedagógus és az autóbusz-vezető kapcsolata

A kirándulás megítélése szempontjából sok múlik a kísérőtanárok és a buszvezető együttműködésén. Kölsönösen segíteniük kell egymást. A sofőr munkája során rendkívül sokfelé jár, mégsem jut el mindenhová. Ha a környéken a tanár otthonosan mozog, nagyobb a helyismerete, akkor segítségével hamarabb eléri a céljukat, így nem vesznek el az értékes órák. Ez fordítva is igaz, ha a gépkocsivezető már többször járt az adott területen, akkor a tanárnak célszerű elfogadni az észrevételeit. Egy többnapos kiránduláson minden nap végén össze kell ülniük, hogy közösen rögzítsék a következő nap útvonalát, az egyes programokra szánt időt, és ezeket be is kell tartani mind a két részről.

Viselkedés a buszon

Az út alkalmával a legtöbb időt a buszon tölti a csoport. Ez nagyon unalmas, főleg ha egy helyben kell ülni. Az utazás biztonsága, nyugalma és a kellemes közérzet érdekében minden résztvevőnek tisztában kell lennie azzal, hogy mit szabad és mit nem szabad tenni a buszon. A szabályokat célszerű még a kirándulás előtt áttekinteni a gyerekekkel. Közvetlenül az indulás előtt, a buszon ülve újra hangozzon el minden fontos információ.

Természetesen **nem szabad rohángálni az ülésorok között**, ugyanis menet közben a gépkocsivezető nem tud az előtte hirtelen fékező autóra és az éppen járkáló diákra is egyszerre figyelni (utóbbi nem is az ő feladata).

Bevett szokás, hogy egy adott nevezetességet gyorsan megnéz a csoport, majd a fáradt, éhes diákok a következő látnivaló előtt útközben, a buszon étkeznek. A buszvezető rendszerint nem örül ennek túlságosan. A jármű fő funkciója ugyanis az utaztatás, nem a kényelmes, nyugodt étkezés biztosítása. A zötykölődő buszon elkerülhetetlen az étel és ital csöpögése, leesése, felborulása, kiömlése. Az autóbusszal később más is szeretne utazni, és ők is kulturált körülményekre vágnak. **Az étkezés idejére célszerű megállni** egy alkalmas parkolóban, és ott elfogyasztani az ételmet. Kényelmesebb, biztonságosabb, és a sofőr arcvonásai is kisimulnak.

A már említett műanyag zacskó arra is szolgál, hogy a keletkezett **szemetet** abba gyűjtsék az utasok. Általában a buszok rendelkeznek központi, nagyobb méretű szemetesedénnyel, de a járkálás elkerülése érdekében inkább a zacskóba gyűjtsünk. Az így összegyűlt szemetet a pihenők alkalmával le is vihetik, ki is dobhatják az utasok.

Nagyon fontos a buszon található **felszerelés és berendezések rendeltetésszerű használata**, ez alatt értendő a már említett újságtartó háló is. Sajnos a nevével ellentétben nemritkán az üdítőspalack is bele van erőltetve. A nagy testű tárgyak kinyújtják a gumiját, és ez a következő utasban rossz benyomást kelt. Nem részletezzük ugyan – mert magától értetődőnek érezzük –, hogy minden egyebet (üléshuzatok, függönyök, könyöklők...) óvni kell.

Jellegzetes **konfliktusforrás a WC-használat kérdése**. Minden ellenkező híresztelés ellenére a jelenleg forgalomban lévő különjáratú turistabuszok mindegyike föl van szerelve üzemképes WC-vel. A legtöbb járművön ezek a megfelelő vegyszerekkel fel vannak töltve, de aajtjuk zárva van. Örök vitaforrás, hogy miért kerülendő a használatuk. Megjegyezzük, hogy az igénybevételtől – a speciális vegyszerek ellenére is – egy idő után kellemetlen szagokat áraszt, ami a használatért kardoskodó utasokat is zavarni fogja. Csak egyes helyeken lehet üríteni a tartályt, és a művelet alkalmas helyen sem olcsó. (Ennek díját az utaztató természetesen kifizetteti a megrendelővel.)

Szintén sarkalatos kérdés a gyerekek körében, hogy mit hallgassunk, vagy – tévével és videokészülékkel felszerelt jármű esetén – mit nézzünk a buszon. Ezt célszerű előre megbeszélni, hogy nagyjából mindenkinek megfeleljen. A hanghordozók sűrű változtatása – különösen, ha azt maga a járművezető végzi – nincs jó hatással a sofőr mentális állapotára. Ha énekelni szeretnének az utasok, az sem jelent gondot, ha előtte meggyőződtek róla, hogy az senkit sem zavar.

Biztonság és balesetvédelem

Az utasok biztonsága érdekében a forgalomba helyezett autóbuszokon kötelezően elhelyeztek tűzoltó készüléket (porral oltó), valamint gazdagon felszerelt elsősegélyládát. Egyre gyakrabban merül fel a biztonsági övek kérdése. Információink szerint 2008. január 1-jétől lesz kötelező a nemzetközi járatokon az új buszok esetében, lakott területen kívül.

Baleset, műszaki hiba bekövetkeztekor a sofőr szakértelmére bátran támaszkodhatnak az utasok. A Volán gépkocsivezetői évente műszaki, elméleti, balesetvédelmi és egészségügyi oktatáson vesznek részt. A sofőrnél mindig van mobiltelefon, a Volán-vállalatok kirendeltségein pedig ügyeletesek ülnek, akiket a sofőr értesít. Ők küldenek segítséget, intézik a műszaki és az utasmentést is. Kisebb cégeknél, magánvállalkozásoknál az oktatás sajnos hiányos, a műszaki hozzáértés azonban jónak

mondható. Ők is el vannak látva telefonnal, ott is van állandó központi ügyelet.

5. Búcsúzás

Kellemes érzés, mikor megköszönik az utasok (a felnőttek és a diákok is) a gépkocsivezető munkáját. Nagyon jó az is, mikor az általuk felhalmozott szemetet elviszik magukkal, mert bizony előfordul olykor, hogy a csoportok után térdig lehet járni a szemétben.

Mikor kiürült az autóbusz, a vezetőtanár és a buszvezető **közösen nézzék végig az utasteret** (szinte mindig akad ottfelajtott tárgy), és az esetleges károkról készítsenek feljegyzést a menetlevél mellékleteként. Az esetleges javítások díjait természetesen a megrendelő állja, számla ellenében. A menetlevélen vezetett adatokat ellenőrzi, aláírja, ezzel igazolja a teljesítést. Hogy a többnapos kirándulás végén ne kelljen több menetlevelet aláírni, célszerű minden nap végén az aznapit kitölteni. Így az utólagos reklamációk („4 nappal ezelőtt biztosan nem mentünk 300 kilométert!”) is elkerülhetők.

A kölcsönös visszajelzéshez hozzátartozik az is, hogy gépkocsivezető hozzáállásával, munkájával kapcsolatos pozitív vagy negatív észrevételeket írásban közölje a megrendelő a busz tulajdonosa felé.